

Zondag 31 maart 2019 – zondag Laetare – verheugt u

Lezing: Lucas 15 : 11 - 32

Iemand had twee zonen.

In wie van de drie herkennen wij ons het meest?

In wie het minst?

Om bij die iemand te beginnen, die vader. Voor zover het ons gegeven is willen we allemaal goede vaders en goede moeders zijn. Maar wat deze vader doet, dat gaat ons wel heel erg ver. Hij gaat in op de vraag van zijn jongste zoon om hem de helft van zijn vermogen te geven. De andere helft geeft hij aan de oudste. Zijn hele bezit verdeelt hij onder hen. Terwijl hij toch op zijn klompen kan aanvoelen dat zijn vermogen bij zijn jongste zoon niet in goede handen is. Wij doen dat niet en zouden dat niet gedaan hebben. En dan zijn reactie bij terugkomst van zijn jongste zoon. Vinden we dat niet zwaar overdreven? Hij laat hem niet eens uitspreken. Hij valt hem in de rede, verwijt hem niets, is alleen maar één en al blijdschap om zijn terugkeer en richt een groot feest aan.

Nee, die vader staat wel heel ver bij ons vandaan.

Dan die jongste zoon. Opbreken van huis. Op zoek gaan naar onbekende verten. Het leven, de wereld verkennen. Niet willen gaan in de beproefde en vast betreden paden. Zelf ontdekkingen doen, zelf ervaren waar je grenzen liggen. Misschien leeft het wel als een verlangen in velen van ons, maar zijn we er om allerlei redenen nooit toe gekomen. Hebben we steeds weer gekozen voor de veiligheid van het vertrouwde, voor de zekerheid van de regels en de orde. Veel jongeren volgen vandaag wel de stem van hun hart. Doen waar ze zin in hebben.

Ze trekken met een rugzak en een paar centen naar en door Australië, maken reizen naar Zuid Afrika en Latijns Amerika. Ja, er zijn trekken in die jongste zoon, die wij best wel herkennen, de één wat meer dan de ander.

Als wij verontwaardigd op hem neerkijken, dan zou kan dat ook wel te maken kunnen hebben met wat wij eigenlijk altijd ook wel wilden doen, maar nooit deden, nooit durfden misschien.

Ja, en dan die oudste zoon.

Ik weet dat er velen zijn die hem sympathiek vinden.

Velen kunnen het zich hoe hij zich groen en geel heeft geërgerd, in de eerste plaats aan zijn jongere broer. Hij heeft het geld van zijn vader erdoor gejaagd met feesten, drank, sex en drugs zouden wij vandaag zeggen. Alles waar hij zich zelf in zijn leven verre van gehouden heeft, daar heeft die broer van hem zich met hart en ziel aan overgegeven. Onbeheerst en onverantwoord.

Maar hij ergert zich ook groen en geel aan zijn vader. Die een groot feest aanricht ter gelegenheid van de thuiskomst van zijn broer. Als het aan hem gelegen had, zou hij hem de deur gewezen hebben. Geen plaats meer voor jou, jongen. Jij hebt je rechten verspeeld.

Jezus vertelt deze gelijkenis aan mensen die zich ergeren aan zijn optreden. Jezus gaat om met mensen, voor wie anderen de neus ophalen. Die ze op afstand houden. Hij gaat om met zondaars en tollenaars. Dat is in onze taal: hij is dagelijks te vinden bij drugsverslaafden, heroïnehoeren, ronddwalende psychiatrische patiënten, dak- en thuislozen. Hij drinkt met hen koffie en eet met hen mee als er een maaltijd wordt gehouden.

In de gelijkenis laat Jezus zien wie en hoe God is en hoe mensen leven in de ruimte, die ze van God ontvangen hebben, de één dichtbij huis, de ander ver daarvandaan. Twee zonen, natuurlijk mogen het ook twee dochters zijn. Denk aan Kaïn en Abel, aan Jacob en Esau, aan Saraï en Hagar, aan Lea en Rachel, denk aan Israël en de volkeren, aan Joden en heidenen, aan vrijbuiters en plichtsgetrouwen, aan mensen die stuk lopen in het leven – vaak door een combinatie van schuld en lot, door hun eigen doen en laten en door wat hen overkomt – en mensen die kiezen voor fatsoen, veiligheid en zekerheid. Naar beide zonen toe handelt hun vader heel verrassend. God geeft mensen een ongekende ruimte en vrijheid. Hij vertrouwt hun zijn vermogen toe.

Al het mijne is het uwe. Heel de schepping krijgen wij in beheer. In vrij beheer. God wil geen marionetten, maar mensen die in vrijheid leven en uit vrije wil voor hem kiezen. Niet omdat het moet, maar omdat het mag.

Daar neemt hij een groot risico mee. Want niet iedereen kan die vrijheid aan. Er zijn er die daarin verloren gaan. Dat schildert de gelijkenis in heldere kleuren.

God grijpt niet in. Hij bewaart zijn kinderen niet voor dat onheil. Hoe graag wij dat ook zouden willen, en hoezeer wij - voor zover dat mogelijk is - onze kinderen daarvoor willen behoeden, hij doet dat niet. Hij laat los.

Hij laat gaan. Hij wacht met ingehouden adem waar het op zal uitlopen.

En reken maar, dat hij er verdriet van heeft als hij hoort

En als het hem dan overkomt, wie weet na hoeveel tijd, dat hij zijn zoon ziet terugkomen, ja, dan breekt zijn hart, hij krijgt medelijden.

Letterlijk staat er die prachtige uitdrukking: hij wordt met ontferming bewogen.

Hij krijgt tranen in zijn ogen, van verdriet en van blijdschap. Hier heeft hij op gewacht. Die was verloren is weer gevonden; die dood was is weer levend geworden.

Daarom wordt er feest gevierd. De vreugde over zijn thuiskomst doet alle bitterheid en pijn wegsmelten.

Zoon van de vader – Kind van de vader - dat ben je en dat blijf je, wat er ook gebeurt. Dat is niet afhankelijk van je gedrag, van je levenswandel, van fatsoen of onfatsoen.

De boodschap van het evangelie is niet dat de goede beloond en de kwade gestraft wordt, maar dat de goddeloze wordt gerechtvaardigd. Zoon, dochter van de vader, kind van God, dan ben je niet pas als je gehoorzaam bent. Dat raak je ook niet kwijt als je ongehoorzaam bent. Zoon, dochter van de vader, kind van God, dat ben je uit genade.

En dan de reactie van de oudste zoon. Hij die kiest voor de veiligheid van zijn eigen huis en haard. Hij zet de familietraditie voort en treedt in de voetsporen van zijn vader, zoals van hem verwacht wordt. Hij werkt hard en is een fatsoenlijk mens met een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Hij doet zijn werk. En dat zou iedereen moeten doen, vindt hij. Zijn broertje doet dat niet, die gaat ervandoor en verdwijnt. Hij doet maar, hij zal het nog wel merken.

Hij neemt bewust afstand van zijn broer als deze weer terugkeert. 'Die zoon van u', noemt hij hem tegen zijn vader. De schok ook, als die zoon een feest krijgt en niet hij, terwijl hij het toch verdiend heeft? Als je zo redeneert, begrijp ik zijn verbolgenheid wel.

Dat klinkt gewoon oneerlijk.

Misschien is die oudste ook wel jaloers op zijn jongere broer, misschien heeft hij er ook wel van gedroomd om de sleur te doorbreken, maar durfde hij niet. En nu heeft zijn broertje het wel gedurfd.

Maar de oudste ziet niet wat er voor zijn neus aan rijkdom ligt: Mijn jongen, zegt zijn vader, jij bent altijd bij me, en alles wat van mij is, is van jou.

Die oudste heeft zich blind gestaard op zijn werk en heeft de liefde die daaruit sprak niet opgemerkt. Zijn vader was zijn werkgever, zijn heer en mag nu weer vader worden.

Deze vader houdt duidelijk heel veel van zijn beide kinderen. Hij heeft oog voor hen allebei, voor wat ze vertegenwoordigen. Hij accepteert hen allebei zoals ze zijn.

De jongste leert hij vergeving; zijn angst om terug te keren naar huis blijkt ongegrond. Zijn angst en schaamte over zijn losbandige leven schept een afstand tussen hem en zijn vader, maar daar trekt zijn vader zich helemaal niets van aan. Deze jongste zoon heeft zijn vader onderschat in zijn vermogen om hem te zien en van hem te houden zoals hij is. Bij thuiskomst gaat de vader hem tegemoet, met een overvloed aan vergeving en liefde.

Ook de oudste onderschat hem zeer. Zijn vader leert hem dat hij niet voor zijn liefde hoeft te werken, als een werknemer voor geld. De liefde is er al, de hele tijd. Alles wat van de vader is, is ook van hem. Ook hier gaat de vader weer een zoon van hem tegemoet.

Dit verhaal is een gelijkenis, die Jezus vertelt aan de Farizeeën en schriftgeleerden, die vinden dat Hij verkeerd bezig is, omdat Hij met tollenaars eet. De boodschap van Jezus voor zijn critici luidt: barmhartigheid, liefde gaat bij God boven een menselijk idee van gerechtigheid en is overvloedig. Zoals de vader in het verhaal de oudste zoon oproept om een houding van barmhartigheid aan te nemen, zo roept God ons op om eenzelfde houding aan te nemen en zo het Koninkrijk van God zichtbaar te maken. En de jongste zoon mag ervaren dat de liefde van God nooit ophoudt.

Deze gelijkenis is een oproep voor die levenshouding van liefde zowel voor onszelf als voor de ander.

Het verhaal heeft een open einde. Het eindigt met de woorden van de vader die tegen zijn oudste zoon zegt: “We konden toch niet anders dan feestvieren en blij zijn, want je broer was dood en is weer tot leven gekomen. Hij was verloren en is teruggevonden.” Maar we horen geen reactie van zijn zoon.

Wat gaat die oudste doen met de uitnodiging van zijn vader om barmhartiger te zijn en de terugkeer van zijn broertje mee te vieren?

Wat zouden wij doen?

Is het onze inzet dat het koninkrijk van God steeds een beetje meer zichtbaar wordt als we meer barmhartigheid en mildheid scheppen voor onszelf en de ander?

En is dat niet de essentie in deze gelijkenis?

Jezus wijst niet op de verloren zoon – dat doen degenen die voor de opschriftjes in de bijbel hebben gezorgd. En die zetten ons hier op het verkeerde been. Het gaat niet om de verloren zoon, maar het gaat om de liefde van de vader, van God.

Daar leven wij allemaal van..

Dat heeft alles te maken met Jezus, die deze gelijkenis vertelt. Hij wil alle mensen thuisbrengen bij God.

Redden uit alle verlorenheid en van alle dwang. Opdat ze mens kunnen zijn zoals God hen heeft bedoeld.

Al eeuwen lang leest de kerk deze gelijkenis in de voorbereidingstijd op Pasen.

Juist op deze zondag klinkt: Laetare – verheugt u!

Jezus verkondigt hier de liefde van God,
de vreugde die er mag zijn,

op onze weg naar Pasen,

vreugde om een nieuw begin.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger